TÁRSADALMI ÉS IRODALMI SZEMLE

I. ÉVFOLYAM

2. szám

Subotica, 1934 június

„HID" a jugoszláviai magyar haladószellemű fiatalok irodalmi és társadalómtudományi folyóirata. Szerkeszti a szerkesztőbizottság, amelynek tagjai; *Kis József, Lévay Endre, Tóth Bagi István (Szuboticáról), Dániel Gy. László (Becskereről), Csapó Sándor (Beográdból), Pál Sándor (Szomborból) Faragó Imre (Sztáribecsejről), és Dudás Kálmán (Zagrebből)*

Tartalom:

Szentgyörgyi László : A jövő felé.
Meditator : Hitler 25 pontja.
Tóth Bagi István : A japán dömping.
Tunner Lajos : Az új zenei irány.
Tímár Ferenc : Mi is beszélünk magunkról.
Kolozsy Tibor : Eszmecsere.
Bencz Boldizsár : Bácskai stanzák.
Csapó Sándor : Amíg a diák eljut a diplomáig
Kassai K. József : Levél magamról.

Figyelő:

Lévay Endre: H.G. Wells : Mi lesz holnap.
(-gner) : Blazsek Ferenc : Panoptikum.
Kovács Sz.Z.: Lidija Sejfulina : Virineja.
(t.b.i.) : Magyar Írás.
(-gner) : Új Élet.

Előfizetési árak:
Egy évre 30, félévre 16, negyedévre 9 dinár.
Egyes szám ára 3 dinár.

A jövő felé

A jugoszláviai magyar ifjúság jelentős határkőhöz ért. Független, az ifjúság egyetemét felölelő sajtóorgánuma van. A nagy nyilvánosság előtt is tanúbizonyságát teheti most, hogy él, gondolkozik, hogy heroikus küzdelmet vív a jövőért, az anyagi és szellemi élletfeltételei kialakitására. „Ma már tudjuk, hogy az ifjúság nem jelent lázadást, hanem fegyelmezett előretörést. Nem akarja szétrombolni a közösségi élet formáit, intézményeit, hanem a szárazzá lett, üres sejtfalakat új protoplazmával megtölteni, hogy a társadalom ujra ruganyos és termő legyen.[1]"

A jugoszláviai magyar ifjúság érdekes és egyéni fejlődésen ment keresztül, amíg a régóta hiányzó sajtóorgánumához eljutott. Az összeomlás utáni ifjúság nem tudta magát beletalálni új helyzetébe, nem tanulta az államnyelvet, tovább járta a magyarországi egyetemeket, nem jelentkezett katonai szolgálatra és elvágta maga elől a visszatérés útját.

Ezt a nemzedéket követő ifjúság már merőben különbözik, az új generáció lelki fejlődésére az iskola nagy átalakító hatással van. Amit az ifjú az iskolában hall, az sokban különbözik attól, amire a szülői házban gyermekkorában oktatták. Az iskola és a szülői ház közti éles ellentét mélyen belerajzolódik a lélekbe, meginog a bizalom a felnőttekben és korán megtanulja az önálló véleményalkotást. Csak egy erős élménye van ennek az ifjúságnak: faji, nemzetiségi hovatartózandóságának élménye.

Ez az ifjúság már megtanulja az államnyelvet a középiskolákban és a hazai egyetemekre iratkozik be. Legfőként a szabad pályák felé orientálódik. Ez okozza egyuttal sokkal erősebb bekapcsolódását is a gazdasági és ipari életbe. Egészséges életösztöne irányítja, mert a hajótörött idősebb nemzedéktől alig kap célkitűzést, ami azonban nem jelenti azt, mintha az idősebb nemzedék érzéketlenül állana az ifjabbal szemben. Nagyon is belátja már, mennyire fontos annak egészséges fejlődése az egész magyarság számára. Mivel azonban szellemileg teljesen önállósodott és idegenszerűvé vált, legalább gazdasági téren igyekszik rajta segiteni.

A társadalom figyelmét az ifjúság évek nehéz és önálló szer-

---

[1] Radós K. Béla: Ady víziós világa és az ifjuság helyzete a valóságban.

vező munkájával érdemelte ki. A társadalom támogatása tulajdonképen csak akkor kezdődött, amikor az ifjúság szervezetei a legfőbb munkát elvégezték.

Volt már az ifjúságnak egy kis lapja, amely Szuboticán jelent meg az „Őrtűz", egy áldozatkész magyar ifjú szerkesztésében. Kis József agitációja a lap érdekében nem sikerült teljesen és az mindvégig diáklap szinvonalán állott. Most már a napilapok is figyelemmel kisérik az ifjúság mozgalmát. Végre ebben az évben az egyetemes ifjúság megindította saját lapját.

Ez az Ifjú nemzedék három írói eszményképet állított fel magának: Ady Endrét, Móricz Zsigmondot és Szabó Dezsőt. Ösztönösen ugy érezte, hogy ez a három író áll legközelebb ahhoz az eszmekörhöz, melyet nem tőlük vett át, hanem tőlük függetlenül magának kitűzött, a magyar faj szeretete és egy új magyar életforma kialakiíásának vágya. Többszörösen megvádolták azért, hogy elhanyagolják a klaszikus magyar irodalom mestereit és forradalmi irányzatot mutat, de az ifjúság joggal hivatkozott rá, hogy a fenti írói triumvirátusban nem emberi, talán még csak írói eszményeket sem lát, amelyeket vakon követni kíván, hanem csak annyiban vallja őket magáéinak, amennyiben eszmevilágukban találkoznak.

Ez a nemzedék azt akarja, hogy a fiatal magyar orvosok, mérnökök és az értelmiseg egyéb fiataljai is velük tartson, hogy a magyar paraszttal és a magyar munkással felépitse a kisebbségi magyar kultúrát. Igen, a fiatalok akarnak lenni, hiszen a kisebbségi magvarságnak nincs szüksége feltámadásra, mert nem halt meg. El, ha élete megmásult is és ha élete küzdelmesebbé vált is.

A vajdasági magyar fiatalság érzi a maga korszerű népi misszióját, tudatos benne a kisebbségi hivatás, felismerte helyzetét és feladatát. Elgördítette magáról a nemzeti romanticizmus frázisszikláit és megtalálta a maga *pozitív munkaterületét.*

Az ifjúságra nézve most az egyetlen és döntő kérdés jövendőt építeni, erős, egészséges testű és lelkű, művelt ifjak nevelése által. Azért az öregebb nemzedéknek nem kell gyanakvó szemmel nézni reá, ha még annyira idegenszerűnek tetszik is előtte. Ez az ifjúság tudatában van hivatásának és nem riad vissza a küzdelemtől. „Minden változik. Mindennap meglepetést hoz A diplomaták máról holnapra dolgoznak. Mussolini, Ghandi, Lenin kínálják, vagy kényszerítik reánk egyaránt elfogadhatatlan programjukat.

Mindenki a mát éli, senki sem mer gondolni a holnapra. Mintha csak Ady dalolna a hajszolt világokon keresztül. Aki magyar szimbólum volt, Ady az űzött emberiség szimbóluma lett..."

Szentgyörgyi László

Meditator:

Hitler 25 pontja

2.

3. „Követeljük, hogy területeket és gyarmatokat kapjunk, népünket élelmezhessük és hogy népfeleslegünket letelepithessük"

E követelés még abban az esetben is, ha tekintetbe vesszük a németek nagymértékben való szaporodását, amely esetben ez a kivánság jogosnak tetszik, nehezen valósítható meg. Ezt más népek is ugyanúgy követelhetnék és az összeütközés elkerülhetetlen lenne. Hugenberg a londoni világgazdasági konferencián felvetette ezt a kérdést. Hugenberg azóta nem tagja már a német kormánynak... És amióta győzött a nemzeti szocializmus s ezzel a vezetők felelősek az egész német birodalmmal és a külfölddel szemben, nem igen hangzott el ez a kivánság. Legalább is olyan formábn nem, hogy annak külpolitikai jelentőséget kellene tulajdonitani. Ez a hallgatás meg érthetőbb, mikor arra gondolunk, hogy Hitler nem utasítja el a francia-német együttműködés tervét, és hogy a gyarmati kérdésbe ugyancsak beleszól Anglia is, egészen eltekintve attól, hogy a fasiszta Olaszország érdekekei sem egyeznek ebben a pontban a nemzeti-szocialista Németországéval. Az okos politika pedig azt diktálja, hogy Németországnak, akármilyen nagy erőt is képviselnek a német tömegek, mégis csak jóba kell lennie a nagy hatalmakkal. Természetes azonban, hogy ennek a pontnak a megszövegezésénél a nemzeti-szocializmus ideológusai nemcsak a gyarmatokra gondoltak, hanem a szemük elött lebegett a Saarvidék és Elzász-Lotharingia kérdése is. Főleg Elzászra gondolhattak, hiszen ez a terület az Erisalma a francia és német nép között már évszázadok óta. A ma már erősen lehiggadt nemzeti szocializmus, amely egyre jobban leveti revolucionárius gyermekcipőit, Elzászról nem igen beszél... Söt a Saarvidéken is jobban szeretnék a megegyezést Franciaországgal, mint a népszavazást.

Ebben a pontban az élet kiméletlenül rácáfolt az elméletre. Megmutatta, hogy akármilyen erős legyen is Németország befelé, akármilyen erősen óhajtja is, hogy a nemzeti-szocialista program minél maradéktalanabbul valósuljon meg, mégis tisztelnie kell más országok jogát és nagyon is figyelembe kell vennie az adott helyzetet és a politikai erőviszonyokat.

4. „Csak néptárs lehet állampolgár. Néptárs az lehet, aki német vérből származik, tekintet nélkül a vallásra. Ezért zsidó nem lehet néptárs."

5. „Aki nem állampolgár, az csupán vendégként éljen Németországban és idegen-törvényhozás alatt álljon.„

A két pont mint látjuk, szervesen összefügg. Egyuttal olyan pontokhoz érkeztünk, amelyeket azonnal és alaposan végrehajtottak. Legalább is azt ami belőlük a zsidókra vonatkozik.—Ha ezt a két pontot alaposan akarnók analizálni, úgy ki kellene térnünk a zsidó kérdésre. Ez nagyon messze vezetne, célhoz pedig nem érnénk. Meg kell elégednünk azzal a megállapitással, hogy a zsidókérdés érzelmi kérdés Ha nem volna az, alig lehetne megérteni miért lett ez Németországban annyira alapvető probléma, ahol a 65.000.000 német közt csak 6-700.000 zsidó van, tehát a lakosságnak valóban kis töredéke. Azt el kell ismerni, hogy a zsidóság nagyobb arányban vesz részt mindenben mint ahogy az számának megfelelne, de még akkor sem teljesen érthető, hogy ez a kérdés miért nyert ekkora jelentőséget.

Ami az idegen törvénykönyvet illeti, annak meghozatala nem nagyon valószinű, már csak az idegenforgalom miatt is. Egyébként sem hihető, hogy erre a kevésbé fontos kérdésre időt vesztegetnének akkor, amikor sokkal nagyobb horderejű kérdések várnak megoldásra. Arra aznoban számítani lehet, hogy ha törvénnyel nem is, de rendeletekkel szabályozzák, az árják és a zsidók viszonyát. Itt természetesen csak a német zsidókról lehet szó, mivel a külföldi zsidókat megvédi az az állam, amelynek polgárai. Igy lassanként Németországnak kétféle állampolgára lesz. Elsőrendű és másodrendü. Árják és nem árják. Hogy a másodrendűség milyen arányú lesz és milyen jogoktól fosztja meg a nem-árjákat, azt előre nem lehet megmondani. A nemzeti szocializmus uralma Németországban még nem kristályosodott ki, mert egy év ilyen körülmények között nagyon rövid idő. Egyébként ez olyan kérdés, amit nem igen lehet a sok ellentétes hiradás alapján eldönteni, de még személyes tanulmányozás alapján is aligha. Néhány év mulva bizonyára látni lehet majd, hogy meddig terjed a német antiszemitizmus, amely addigra ha nem is szűnik meg, de mindenesetre megkapja szilárd kereteit, ami a szenvedő fél számára mindenképpen valamelyes jogbiztonságot ad. Annyi bizonyos, hogy a zsidóknak nincs elsőrendű helyzetük Németországban, de a rémhirek valószinűleg erősen túlzóttak, és azokat fenntartással kell fogadni.

6. „Csak állampolgárnak lehet ahhoz joga, hogy az állam vezetésében és a törvény- hozásban részt vegyen. Ezért azt követeljük, hogy közhivatalt, legyen ez bármilyen, akár községi, kizárólag csak állampolgár viselhessen. Küzdünk a korrumpáló parlamentáris gazdálkodás ellen, ahol a helyeket pártérdekek szerint töltik be, tekintet nélkül a jellemére és a képességekre.-„

Az első bekezdés még az előző ponthoz tartozik. Mivel azonban a nemzeti szocialista sajtó nem győzi eléggé hangsúlyozni, hogy Németországban a tekintély elve uralkodik, ezért a törvényekről szóló intézkedés különösen hat. Egyébként ez a bekezdés érthető és nem mond semmi olyasmit, ami ne következne logikusan az előző pontokból is amelyeket csak erősit és hangsúlyoz.

Ami a parlamentárizmust illeti, sokat lehetne vitatkozni, hogy

mi a parlamentárizmus előnye vagy hátránya. Napjainkban a hátrányok jobban kitűntek, mint az előnyök és ez az oka annak, hogy a tekintély elve a népuralom elvét mindinkább háttérbe szoritja. Mint már a bevezetésben is emlitettem, hogy a hiperdemokráciához képest hátramegyünk. Azonban a világháború rombolásai szinte szokottá teszik, hogy legalább is forma szerint, ujra kezdjük a dolgokat, még akkor is ha a tartalom új és nem is nagyon illik bele a régi keretbe. A parlamentarizmus elleni harcban Hitler teljes győzelmet aratott. A jelenlegi német parlament csak helyeselhet, de önálló hatásköre nincs *Addig, amíg Hitler személyének ereje és a megoldandó nagy feladatok súlya erősen összefogja a németeket, nem is kell félni attól, hogy ez a helyzet káros lesz. Nem kell attól tartani, hogy a széles tömegek kikapcsolása a közéletből és politikai kiskorúsítása* esetleg elégedetlenkedést és ezáltal valamilyen belső zavart támasztana. Ma a „non numerantur sed ponderantur elve" érvényesül. Némileg jogosan is, mert a nagy tömegekben az egyén ma teljesen elvész, ha némelyek esetleg a tömegben meggondolják is a dolgokat, számuk annyira elenyésző, hogy erre nézni nem igen lehet. *Azt hiszem, hogy ez a világháború következménye. A háborús időkben az emberek megsokták, hogy gondolkodás nélkül menjenek bizonyos irányban, a háború utáni zavaros és gyorsan változó helyzet pedig ingadozóvá tette azokat is, akik azelőtt talán az utolsó csepp vérükig kitartottak volna tényleges vagy vélt igazuk mellett.*

A fejlődés hullámvonala azonban ismét eljuthat oda, hogy a tömegekben megsokasodnak azok, akik mindenen gondolkoznak, akiknek nagyobb egyéniségük, hogy ugy mondjam nagyobb szellemi súlyuk van. Ebben az esetben kérdés, hogy a tekintély elve tökéletes egységet és szervezettséget ad-e majd Németországnak? Jósolni azonban nehéz és hálátlan dolog, azért nem is feszegetjük tovább ezt a kérdést, bármennyire érdekes is, hiszen a politikai küzdelmek állandó problémáját vetiti elénk. A számszerű többségé legyen-e a hatalom vagy pedig a „pars potior et sanior" uralkodjék? Csak az a különös a tekintély uralmának németországi megvalósulásában, hogy éppen germán földön valósult meg ennyire tökéletesen, holott a germánokat általában individualista fajnak ismerjük. Igaz viszont hogy a „Führertum" megfelel annak az elvnek is, hogy nagy individumok vezessék a népet, de ellentmondásban van a többi egyéniség személyes szabadságával. *Diktátorok ellentmondás nélküli lelkes követése latin népek jellemvonása.* Valószinű azoban, hogy a német diktatura kialakulásánál a világháború és a krizis okozta fáradtság is hozzájárult. Mindenki elfásult a hosszú küzdelemben, tehát szivesen engedi magát erős férfiaktól vezettetni. Nem vizsgáljuk most azt, hogy ebben a vezetettésben mennyi az önkéntes alkalmazkodás a zseniális vezérhez és mennyi a vak alárendeltség a diktátor *személyének.*

7. *„Követeljük, hogy az állam kötelezze magát, hogy elsősorban állampolgárainak kereseti és életlehetőségeiről gondoskodik. Ha nem lenne lehetséges az államössznépességének ellátása, ugy az idegen nemzetekhez tartozók (nem-állampolgárok) kiutasitandók"*

Ennek a pontnak az éle természetesen elsősorban a bevándorolt zsidók ellen irányul. A szövegezésből azonban kiderül, hogy másokra is kiterjeszthető, miután itt világosan *nemzetről* („Nation") van szó nem idegen *fajról*. Az idegen nemzet alatt valószinűleg a lengyeleket értették Hitlerék. Ha számba vesszük, mennyire szélsőséges volt a uralomhoz viszonyítva a nemzeti szocialista propaganda, nem lehetetlen hogy sokan a nemzeti szocialisták közül a keletporoszországi nemzetiségi kérdést olyan radikálisan vélték megoldani, mint ahogyan az a görögökkel történt Törökországban. Azóta azonban megkötötték a sokat emlegetett paktumot s mint az ujságokban olvasni, a német-lengyel viszony egyre jobban elmélyül. Igy hát alig hihető hogy Hitler más álláspontot foglal ma el ebben a kérdésben mint elődei, akiket pedig annyira támadtak éppen a keletporoszországi politika miatt.

Ami a programpont első mondatát illeti, azon egy kissé csodálkoznunk kell. Nehezen képzelhető el ugyanis az állam, mint népjóléti intézmény. Az kétségtelen, hogy minden állam kormányát erkölcsi kötelesség terheli, hogy elkövessen minden lehetőt azért, hogy az állam polgárai előrehaladjanak úgy anyagilag, mint szellemileg. Azonban hogy az állam, mint olyan, ez az elvont fogalom arra legyen kötelezve, hogy polgárairól *gondoskodjék*, — ezt nehezen tudjuk elképzelni. Ez legfeljebb valami abszolut tökéletes kollektivizmusban lenne *talán* megvalósítható, ahol minden állampolgár az államnak, mint közös és egyetlen családfenntartónak dolgozna; ennek folytán tőle is kapna mindent amire szüksége volna. Ebben az esetben az államnak logikus kötelessége lenne, hogy az állampolgárokról gondoskodjék, akik azonban itt már csak *alattvalók* lennének. Ez az állam azután veszedelmesen kezdene hasonlitani arra a falanszterre, amelyet oly plasztikusan vetített elénk Madách az Ember Tragédiájában.

A modern állam nem igen gondoskodik állampolgárairól. Egyszerüen azért nem, mert erre képtelen. Olyan munkát végez csupán, amelyek a hosszú fejlődés folyamán — ameddig a mai állapotig eljutottuk, reáhárultak. Az állam a polgárral szemben nem úgy szerepel, mint valamilyen családfentartó, hanem mint harmadik személy, aki akár üzleteket köthet polgárával; aki az összes polgárok érdekében bizonyos funkciókat végez, amelyre ezek akár egyenként, akár összesen is képtelenek lennének, de amelyeket az állam hivatalseregével szépen ellát, anélkül, hogy ezekről a hivatalnokok:ól is „gondoskodna". Nem, ezeket épp úgy kezeli mint valamely magánvállalat a tisztviselőit. Megfizeti szolgálatukat. — A magáról és a családjáról való gondoskodás pedig az állampolgár kötelessége. Joga pedig, hogy úgy tegye ezt, ahogyan ő akarja. (Feltéve persze hogy nem túl a törvényes kereteken.) Ez a gondoskodás az élet hatalmas rugója is egyuttal. Enélkül, — ha megvalósulna a tökéletes állami gondolkodás, szintelen kishivatalnokok szürke tömege lenne egy állam népe. — Azt kell azért hinnem, hogy ez a pont csak azt akarja jelenteni, hogy az új nemzeti szocialista német állam elsősorban

állampolgárai számára tegye lehetővé azt hogy megfelelően gondoskodhassanak magukról. Allampolgár alatt pedig itt a nemzeti-szociálista meghatározás szerint csakis tiszta németeket, árjákat szabad érteni. Aki nem árja, az ne élvezze az állam jóindulatát. Persze akármennyire is fontos a németek számára, hogy Németországban lehetőleg csak németek jussanak hozzá mindenhez, ezt a pontot nem tudják teljes mértékben keresztülvinni. Ez egyrészt a már elmondottakból következik, másrészt a nemzetközi forgalom kényszerítően fogja ezeket az elgondolásokat a gyakorlatban enyhíteni.

8. „A nem-németek további bevándorlása megakadályozandó. Követeljük, hogy minden nem-német, aki 1914. augusztus 2-ika után vándorólt be Németország területére, kényszerittessék a birodalom azonnali elhagyására.„

Szintén antiszemita pont, amelyet alighanem elég alaposan keresztül is vitték, bár valószinűleg az élet itt is elvégezte a programon a maga korrektúráját. A *külföldi zsidók* és egyáltalában a *külföldiekkel* szemben ez a pont nehezen alkalmazható, mert súlyos retorziókat vonna maga után.

Tekintettel arra, hogy a világon alig van olyan állam, ahol németek ne élnének, Németországnak nem lehet érdekében, hogy kellemetlenkedjen a külföldi állampolgároknak. Viszont azt az egyet nem lehet a németektől rossznéven venni, akár mennyire szélsőséges modón hangsúlyozzák is ki, hogy azt szeretnék, hogy Németország minél inkább a németeké legyen.

9. „Minden állampolgárnak egyforma jogokkal és kötelességekkel kell birnia„

Ennél a pontnál egy kissé idéznem kell a programhoz írt kommentárt. Azt mondja Rosenberg, hogy demokráciáról majd csak akkor lehet Németországban beszélni ha az előző pontok rendelkezései segítségével fajilag megtisztították a német népet. Ezt valószínűleg úgy kell érteni, hogy a lehetőség szerint eltávolították a zsidókat és a sterilizációs törvényt is nagy mértékben végrehajtották. Mert amint Rosenberg állítja, a németországi demokrácia addig, amig Hitler nem került uralomra, csak abban állott, hogy a németeket mindenünnen kiszorították a zsidók; és azok a pártok, amelyek uralmon voltak egyenlőség helyett a legélesebb osztályharcot hirdették. Ami a zsidóság térfoglalását illeti, ezt nem akarom feszegetni. Valószinű, hogy mint általában mindenütt, a zsidóság bizonyos pozicióket százalékarányának meg nem felelő nagyobb arányban birtokol, ami ugyan még nem lenne ok arra, hogy erőszakosan kellene ezt a konkurrenciát letörni. Hanem ami az osztályharcot illeti, ebben Rosenbergnek igaza van. A marxista pártok Németországban egyáltalán nem tudták megvalósítani ezt a programot és azt a demokráciát, amelyet maguk elé kitűztek. Kétségtelen, hogy ez is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy nem tudtak a feltörő nemzeti szociálizmussal megbirkózni. Azonban Rosenberg is hibába esik, amikor kommentára további során azt mondja: „a német népen belül nem szabad eltekintve *természetes gazdasági és világnézeti harcoktól*, elvi osztály-

harcnak lennie" Ez csendes beismerése annak, hogy hiába szánták ezt a pontot az *osztályharc* megszűntetésére, *harcok* azért továbbra is lesznek. Teljesen mindegy azután, hogy milyen ez a harc. A világnézeti harc már ki is tört Németországban. Látjuk, hogy olyan mértékű kultúrharc indult meg, amilyenre nem volt még példa. De ennél is sokkal súlyosabb az a tétel, hogy természetes gazdasági harc *lehetséges.* Hát az ostályharc nem gazdasági harc? Ha pedig lehetséges, hogy abban az országban, ahol mindenkinek teljesen egyforma jogai és kötelességei vannak (persze mindig csak árjákról van szó) természetes gazdasági harc folyhassék, akkor óvhatatlan, hogy valamelyik fél tulsúlyba ne jusson. Ez pedig menthetetlenül egyenlőséget eredményez. Remélni kell, hogy a Hitler kormány ezen a ponton valamilyen módon segíteni fog s nem úgy oldja meg az osztályharcot, hogy egyszrűen elveszi a munkásoktól a sztrájkolás jogát, hanem ténylegesen keresztül is viszi az osztályok egyenjogusságát, ha ugyan ez egyáltalán megvalósitható. Göbbels német propaganda miniszter azt mondta, hogy a nemzeti-szocializmus a munkanélküliségi kérdés megoldásával áll és bukik. Ha sikerül neki leküzdeni a munkanélküliséget, akkor uralma biztos, ha nem, a mozgalom megbukott. A program 9-ik pontja hasonló ehhez. Ha sikerül megvalósitani, akkor még a nemzeti-szociálizmus ellenségeit is elismerésre kényszeriti, ha nem, nagyon sokan távolodhatnak el a mozgalomtól, főleg a munkások közül, akik helyzetük lényeges javulását várhatták ennek a pontnak a tökéletes megvalósításától.

(Folytatása következik)

A japán dömping

Az úgynevezett japán dömping először 1933 elején jelentkezett a nemzetközi árúpiacon nagyobb mértékben. Azóta közgazdasgái körökben állandóan napirenden van a japán dömping kérdése.

A dömping szó először a mult évtized második felében vált közkeletűvé, amikor — mint ismeretes — Szovjetoroszország hatalmas mennyiségű elsőrendű buzát bocsájtott árúba az európai piacokon mélyen az előállítási áron alul. A szovjet ezt elsősorban politikai célzattal tette. Az volt a szándéka, hogy a kapitalista országokat az ár letörésével meggyengítse, megingassa a gazdasági alapépítményüket, amely az egész társadalmi rend gerince.

Az orosz dömping kétségkívül hozzájárult a súlyós mezőgazdasági válsághoz, amely kiindulópontja volt az általános gazdasági krízisnek. A japán dömping iparcikkeket dob az európai piacra rendkivül ólcson és nagy mennyiségben, tehát elsősorban az ipart érinti, amelyet a mezőgazdasági válság közvetve már úgyis annyira megtépázott.

Az, amit a japánok olcsó és nagymenniségű iparcikk árúsításával Európában és Amerikában cselekszenek, *tulajdonképpen nem is dömping, mert ezzel a szóval azt az eladási módot jelezzük, amikor a gyáros a konkurrencia letörése, vagy bármily egyéb célzatból az előállítási áron alul adja el iparcikkeit.* Viszont a japánok nem az előállítási áron alul adják el gyártmányaikat, mert legalább is a nagyiparósok jól keresnek az úgynevezett dömpingen. De azért csak az egyszerűség kedvéért használjuk továbbra is a „dömping" szót.

Sokszor és sokan próbálták már magyarázni a japán „dömping" okát. A legnépszerűbb és egyúttal talán a legfelületesebb magyarázat holmi újszerű ipari „sárga veszedelemről" beszél, amely öntudatosan és — vérszomjasan küzd a fehérek anyagi és gazdasági kultúrája ellen, hogy azt igájába hajtsa.

Lehet hogy Japán egyes fiatalabb korosztályú, hódítóvágyú elemeiben lappang ilyesmi ábránd azonban a félelmetessé vált dömping teljesen más okból zúdul az európai és amerikai piacokra.

Az ok nagyon egyszerű és *természetes.* A japán gyárosoknak megvan az a lehetőségük, hogy rendkívül olcsón termeljenek rengeteg árút, tehát a gyáripar legtermészetesebb elvei szerint élnek ezzel az alkalommal. Az óriási mennyiségű árút pedig *„az olcsóbban adj, több kel el"* legegyszerűbb kereskedelmi elv alapján árúsítják szerte a világon rendkívül olcsó áron.

Az ok tehát az, hogy a japán gyárosoknak *lehetőségük* van a rendkívül olcsó gyártásra. *A lehetőséget pedig Japán különleges földrajzi helyzete, történelmi fejlődése és műveltségi viszonyai idézték elő.*

Azt, hogy a japán árút külföldön nem az előállítási áron és a szállítási díjon alul, tehát nem veszteséggel adják el, a legjobban bizonyítja az, hogy a japán gyárosok az elmult gazdasági év végén is szép nyereséget mutathattak fel. A legtöbb japán ipari részvénytársaság az idén 6-7 százalékos osztalékot fizetett részvényeseinek, ami pedig a mai viszonyok között szép üzleti eredmény. Söt egy pamutgyár az idén 25 százalék osztalékot fizetett.

Japán a mult év közepén inflációs pénzpolitikát folytatott. A japánok pénze, a *jen* elértéktelenedett. A pénzértéktelenedés némileg fellendítette a kereskedelmet, mert mindenki igyekezett megszabadulni a süllyedő japán valutától és így a pénz forgott. De az értéktelenedés kárára is vált az országnak, mert az olcsó jennel nehezen tudták megfizetni a változatos árú, külföldi pamut, olaj, szén és vasérc nyersanyagokat. Nyersanyagban Japán szükölködik, ezért nagy behozatalra szorul. Emiatt az utóbbi években állandóan passziv volt a külkereskedelmi mérleg. Természetesen amióta a dömping tart, már hatalmasan feljavult a mérleg.

Japán az infláció miatt aránylag drágán vásárólta a nyersanyagot, tehát sem az infláció, sem olcsó nyersanyag nem oka a dömping lehetőségének. Az ok a következőkben található:

Először is Japán világrészek határán fekszik, hatalmas, fejletlen iparu birodalmak összekötő kapcsa. Úgy Amerika mint az európai ipari államok nagyon távol vannak tőle. tehát Kina, Mandzsuria, és India, valamint a környező hatalmas csendesóceáni szigetek fogyasztópiacain Európával és Amerikával szemben kedvezőbb helyzetben van. Földrajzi helyzetük kedvező adottságait ügyesen tudják kihasználni. Így pl. Indiában olcsó, Amerikában pedig drága finom pamutnyersanyagot vásárólnak és azt úgy keverik a szövésnél, hogy a szövet aránylag jó és olcsó is legyen.

Nagyon fontos körülmény az, hogy Japán mint a régi *patriarchális alapokon nyugvó ország lett ipari állammá.* A legmodernebb gyárak vezetésében éppen úgy érvényesül a régi patriarchális szellem, mint a tudatlan munkástömegek között. Jellemző erre hogy a kivitelre dolgozó japán nagyipar 75 százaléka két-három egymással szoros kapcsolatban lévő család kezében van. *Ez különleges családi kartelt jelent és ennek a hatalmas tőkeközpontosításnak tudható be, hogy a japán kivitel irányítása egységes.* A patriarchális kartell a legmodernebb tervgazdaság szerint irányítja a gyártást és a kivitelt. A családi kartell minden elérhető tőkét megmozgat a gyártás és a kivitel fejlesztésére. Általában igen aktiv sőt sokszor egyenesen harcias üzleti szellemmel renbelkezik. A japán katonai hódító szellem, amely az utóbbi időben annyi letagadhatatlan sikert aratott, erősen hatott az iparra és kereskedelemre is.

Egyébként a japán nagyiparosok — mint a Bata is, aki hasonló

elvek szerint fejlesztette, ki üzemét — azt vallják, hogy a dömpinggel a nyomorgó nagytömegek érdekeit szolgálják.

Aminek a japán ipar eddig elért hatalmas eredményeit köszönheti, az a japán munkás ősi patriarchális szelleme és nagy igénytelensége. A japán családban az az ősi elv érvényesül, hogy *a fiatalok kötelesek az öregek helyett is dolgozni.* Ezt a japán gyárosok alaposan kihasználják. Elsősorban a pamut és selyemszövőipar, amelynek készítményeit az egész világon ismerik. Ezek a gyárak tulnyomórészben 15-20 éves lányokkal dolgoztatnak. A japán nép nagyon szapora. Az ősi patriarchális szabály szerint a szülők apró gyermekeiket nagy gonddal és szeretettel nevelik, tanítják őket, minden praktikus dologra, de tizenötéves korukban okvetlenül munkába adják őket, elsősorban a gyárakba, mert a gyermekek kötelesek dolgozni a szülők, az öregek helyett. A gyárak így állandóan újabb és újabb munkaerőhöz jutnak. A nagyiparosok ügynőkökkel is csődítik a japán „gésákat" a gyártelepekre és ott valóságos kaszárnyákban helyezik el őket. A lányok általában csak 25 éves korukig dolgoznak a gyárban. Ez allatt az idő allatt a gyárvállalat erkölcsi felügyelete allatt is vannak. Nyolc-tízévi munkájukkal megkeresnek annyit, amennyi szegényes hozományukra elég és akkor mennek vissza a falujukba. Nem maradnak továbbra is a gyárban és nem kérnek jóbb fizetést, hanem haza térnek, hogy otthon férjhez menjenek és folytassák őseik életet, újabb és újabb friss emberanyagot szállítsanak a gyáraknak.

Ezek a faluról a gyárakba betóduló lányok rendkívül alacsony bérért dolgoznak, ami az elmondottak után elképzelhető. Bérjavitásról szó sem eshet, hiszen a lányok úgyis csak átmentileg dolgoznak a gyárban,

De nemcsak fiatal lányokkal, hanem teljesen fiatal, fiúkkal is dolgoztat a japán nagyipar. Errevonatkozólag szemléltetőül álljon itt a következő kis kimutatás: 1931-ben a kétmillió legjobban fizetet japán munkás közül 960.000 fiatal lány volt, 180.000 fiú és csak 840.000 felnőtt férfi. A lányok átlag jugoszláv valutára átszámitva 12 dinárt, a gyermekek pedig 10 dinárnál kevesebbet kaptak naponként.

Ez a kétmillió munkás azonban a japán gyáripari munkások elitjének nevezhető, Mert az egész japán gyáripar 1.736.000 munkást foglalkoztat, amelyek helyzetéről és életéről nincs hivatalos kimutatás. Általában Japánban nem található semmiféle átfogó kimutatás a munkások szociális helyzetéről, munkaviszonyairól stb.

A női és gyermekmunkások alkalmazásán kívül a paraszt férfimunkások óriási arányú dolgoztatása adja meg a japán dömping alapját.

A japán parasztság széles rétegeiben a nagy nyomor ellenére is egyelőre *békés nyugalom ömlik el,* ami szintén egyik kihatása a még fenálló patriarchális társadalmi berendezkedésnek. A földmüvesek és a munkások hözött is bizonyosfokú általános naivitás uralkodik, amely megnyugvásra, békés tűrésre erősen hajlamossá teszi a

népet. Amellett földművesek között nagy a nyomor. A földművesnyomor Japánnak jelenleg legfontosabb belügyi kérdése. A föld fóterméke a rizs, amelynek az ára azonban a külföldi rizs szabad behozatala folytán katasztrófálisan esett, úgyhogy a földműves állandóan veszteség mellett dolgozik. A rendkívül olcsó rizs lehetővé teszi, hogy a japán gyári munkások elenyésző csekély keresetből is megéljenek. Japánban nemcsak a rizs, hanem minden más életszükséglet is hallatlanul olcsó és ezért van az, hogy a gyári munkásság nem zúgolódik az európaiaknak nevetséges kicsinynek tetsző bérek miatt. Az ottani olcsóságban az alacsony munkabérek mellett is megél a munkás. Viszont az egész olcsóság a földmunkás bőrére megy, *aki folyton veszteséggel dolgozza meg a földjét, hogy a gyári munkásnak és általában a városnak olcsó rizst szállíthasson.* A földművesnyomorra jellemző, hogy a parasztadosságok összege ötmilliárd jen.

Egyelőre ezért nincs nagyobb baj a rizs alacsony ára miatt, mert a városi lakosság olcsón való táplálásába belebukott földművest felfogadja maga a gyár, hogy éppen a rizs olcsósága miatt lehetővé vált alacsony bérek mellett dolgoztassa.

A japán gyáripar az utóbbi tíz év alatt óriási mértékben fejlődött, úgyhogy állandóan munkáshiánnyal küzdött. Nagyon kévés volt a munkás és ezt a kérdést úgy oldották meg, hogy a *falvakról tóborozták a munkásokat.* A toborzás hatalmas arányban folyt. Két évvel ezelőtt több mint húszezer ügynök járt állandóan a japán falvakban és a földműveseket a városokba gyári munkára szólitották. Ma még mindig az ügynökök ezrei agitálnak a falvakban a gyárba való belépés mellett. Ezzel a falu tönkrementjeit és munkanélkülieit magához szipantja a gyáripar, amellyel megakadályozza a földművesnyomor okozta elkeseredés kirobbanását.

A japán munkásság ma a legalacsonyabb bérek mellett is nyugodt. Az utóbbi években alig jelentkezett jelentősebb munkásmozgalom a bérek feljavitására, sztrájk aránylag kevés volt. A szélsőséges marxista elméletek majdnem teljesen ismeretlenek a nagytömegeknél ,csupán az intelligensebb munkásrétegek között terjedtek el.

A japán gyárak mind a legmodernebb gépekkel dolgoznak, viszont — mint már kifejtettük — munkásaik még mindig az ősi japán hagyományok szellemében élnek. Ez adja meg a japán dömping nagy erejét. Egyedül a nehézipar működik európai és amerikai mintára. Ott dolgoznak a legértelmesebb munkások, akik a legmagasabb fizetést is kapják. A munkanap 8-10 óra és a napszám 60 dinár. Érdekes, hogy a gazdasági válság a legjobban éppen ezeket a gyárakat sujtotta és ott jelentkeztek a legkomolyabb munkásmozgalmak is. Most azonban a gyárak teljes üzemben vannak, mert hadianyagot készitenek...

Jelenleg tehát Japánban az a helyzet, hogy a város iparosítja a falut. *Mig ez a folyamat végbemegy, nincs baj; a világpiacokat akadálytalanul elárasztatja az olcsó japán árú. Azonban ennek a folyamat-*

nak egyszer okvetlenül vége lesz, minthogy a parasztból lett gyári munkások is előbb — utóbb a viszonyok kényszerítő hatása alatt kivetkőznek a patriarchális szellemből és mindjobban előtérbe lépnek Japánban is a modern szociális problémák. Emelkedik majd a japán munkás értelmi színvonala és ezzel együtt megnövekszik az igénye is. A gyermekmunkások kihasználása sem folyhat a végletekig. Arról nem is szólva, hogy a mai, nagyarányú munkás tóborzás is egyszer majd munkástúlprodukciót okoz, aminek nyomán fellép a munkanélküliség. És végül: a földmüves sem birja sokáig elviselni a rizsértékesítésénél előálló veszteséget. Japánban 27 millió földmüves él, szemben a 10 millió gyári ipari munkással. A japán kormány nagy gondot fordít a földműveskérdés megoldására, de ez nehezen megy.

A japán dömping tehát egyáltalán nem nyugszik biztos alapokon.

Tóth Bagi István

Az új zenei irány

Mikor a „ma" zenéjét halljuk, sokszor megdöbbenünk annak újszerűségétől és élettel teli reálisztikus ábrázolásától. Nehéz volna így most megállapítani ennek az új zenei iránynak jó, vagy rossz oldalait. Mi, mint kortársak, elfogultan nézzük mindezt. Befolyásolnak talán egészen egyéni vélemények és végeredményben a célt, a kiforrott irányt, az új korszakot el sem értük.

Bennünk megvan a mult maradéka. Nehéz ettől az árnyékszerű kísérőtől megszabadulni. Eltérni a megszokott évszázados formától, áttérni egy új vágányra ma az irodalomban is nagy merészség, hát még a zenében, ahol a hallóérzékünk mintha már csakis arra a megszokott hangcsoportra és annak összekapcsolására volna berendezve. Kis százaléka az embereknek talán azonnal asszimilálódik, vagy legalább is részben. A fülnek előbb meg kell szoknia ezeket az új hangokat, hogy azután célját elérje és élvezetet nyujtson.

Több mint két évszázada már, hogy a klasszikus forma létrejött. Scarlatti a zongora-, Corelli a hegedűstilust alkotta meg s megvetette a kamarazene alapjait. Ezt azután a nagy mesterek, Haydn, Mozart és Beethoven szentesítették. Ez már szinte belénkidegződött. A szabályok változatlanok maradtak: minden zenei műnek azok szerint kellett igazodnia. A formáról, a külalakról talán még lehetett letérni, de az összhangzat szabályairól szinte lehetetlen volt. A zenei szép csak az volt, ami ilyen alapokon épült. A jóízlésű fül mást nem fogadott be.

Mikor a mult század elején megjelentek az első „modernisták", a közönség nem értette meg őket. Hidegen fogadták, kigúnyolták, kifütyülték az új irány híveit. Gondoljunk Wagnerre, Lisztre és a

többiekre, mennyi zajos tüntetés, vitázás folyt le körülöttük. Volt azonban híve is az új iránynak, de még több ellensége. Híres zeneköltők, kritikusok álltak úgy az egyik, mint a másik táborban. Vitatkoztak, megmérkőztek egymással; kinek van igaza?

Ez volt az első lépés ebben a fejlődésben. Azóta már újabb forradalmi lépés történt, amely az elsőt részben elfogadta, részben elutasította. Ez a mi századunk elején volt.

Megfigyelhetjük a szoros kapcsolatot a történelmi események és az összes művészetek fejlődése között. Amennyire egy belső fejlődésnek kirobbanása egy-egy ilyen esemény, ugyanolyan természetszerű következménye annak a zenében megnyilvánuló hatása.

Ilyen nagy lépés történt a világháború után. A korszellemnek magával kellett hoznia ezt a fejlődést. Az élet más irányzatú. Új célok tűntek fel és az eddigi zenei formák nem tudták az új élet zenei kifejezését megtalálni.

Az új mindennapiság, az új élés természetes visszahatása az új zene. A régi formából alakult ki, abban csírázott. Fejlődési menetét két irányra oszthatjuk. Az egyik, amikor a régi, tradicionális formából kiindulva akarunk újat teremteni, a másik pedig amikor a régit mellőzve, egészen új útakon keressük a célt.

Melyik a helyes? — Az előbbinél talán az okoz nehézségeket, hogy a belénk oltott klasszicizmus állandóan kísért. Gátolja az új útakra való áttérést. Jó oldala, hogy fokozatos, nagyobb zökkenő nélküli útat biztosít és talán mindez közelebb van a nagyközönséghez, mint a másik. Ez utóbbi szakít minden elfogadott formával. Új útakon menve talán gyorsabban célhoz jut, mert nincsen gátló törvény. Új a forma, új az összhangzat. De ez mindig távolabb van a megértéstől. Izoláltabb útakon indul és így, mert mentes minden előítélettől, nagyobb szabadsággal, merész újításokkal állhat elő, melyek sokszor egy új zseni megnyilatkozásai.

A zenei fejlődésben minden egyes lépés fontos, mintegy láncszemek kapcsolódnak egymásba. Vegyük példának a 18. század közepén és második felében működő „mannheimi iskolát". Hány újítás származik tőlük. Ők vetették meg az új hangszeres stílus alapjait. De Haydn zenekara már más volt, Wagner pedig teljesen átalakította azt. Wagner új hangszereket hozott a zenekarba, más volt azok használata az egyes tételek kifejezéseinél. Ma pedig mégegyet lépett a hangszerelés. A hangszerek használata az egyes érzések kifejezéseinél ugyanúgy megváltozott, mint a témavezetés, annak modulálása és a forma, amibe az egészet zárjuk.

Legközelebb állanak hozzánk, mint példák: Bartók Béla, Dohnányi Ernő és Kodály Zoltán művei.

Külön szeretném megvitatni az új zenének egyik elfajulását, a modern tánczenét, a *jazz*-t, mint a zenének egy érdekes kinövését és annak visszahatását a komoly zenére. Előrebocsátom, hogy nem akarom ugyanazzal a mértékkel mérni, mint a komoly zenét, amint hogy ezt nem is lehetne már céljára való tekintettel sem tenni. A jazz egy korszak tánczenéje, egy korszaknak görbe tükörképe, jel-

lemzője. — Milyen újítások vannak benne? Egészen újszerű harmonizáció és ez talán a legmeglepőbb, azután a dallamvezetés és annak újszerű ritmikus felosztása (synkopa), új hangszerek felhasználása és azoknak kombinálása a régiekkel. A jazz-nél állandó a fejlődés, mondhatnánk, percről percre változik. Az ötletek kicsiszolódnak, átalakulnak, a régi formák újjáéledtek, felfrissülnek. Élet, mai élet ez, ami beront a zenébe. A többség elitéli, egyedül ritmusnak, melódiátlannak nevezi. Ha csak ez lenne a bűne, nem volna bűn. Vegyük a mai életet, ezt a zajos századot, a gépek, sípok, kalapálások, sikolyok tömkelegét. Ezt kell most alpul venni és nem az idillikus csöndet.

Igen, ez nem komoly zene. Hiszen nem is az a célom, hogy védőbeszédet tartsak mellette. Sok benne az elvetni való, de egy érdeme van: a zene benne fejlődik, benne csiszolódik, vajúdik új iránnyá, a következő nemzedék kiforrott zenéjévé.

Ezek az újítások kifinomodva már most bevonulnak a komoly zenébe. Itt vannak példának a ma modernistái, akiknek a műveiben már fellelhetjük ezt a hatást. Az új témavezetés, az új harmonizáció: az új összhangzat itt van, létezik és mi már befogadtuk. Elismertük. A modern hangszeres zenében megtaláljuk az új hangszert, a szakszofont, (amely tulajdonképen nem is annyira új, mert Saks Antal 1830 körül konstruálta és azóta nagyon is használatos úgy az angol, mint a francia zenekarokban.)

Hogy mennyire nem gátló körülmény ez az újszerűség valóban értékes zenei mű létrehozásában, személyesen volt alkalmam tapasztalni, amikor a szigorú kritikusok elragadtatással nyilatkoztak egy modernistának fuvolára, szakszofonra és zongorára írt triójáról.

Hozzá kell még tennem, hogy ez Bécsben történt, a magas zenekultúrájú városban.

Nem szabad megrőkönyödni és a régi meggyalázásának venni az újat. Miért ne lehetne a meglévő szabályokat módosíiani, ha úgy találjuk, hogy az újak is helyesek?... Nem az eszköz a fontos, hanem a cél.

A mának, a ma élő lénynek, a mai emberiségnek jobban megfelel ez az új irány új hangszerekkel, új összhangzattal, mint a régi. A mi problémáink olyannyira nem lennének korhűek, időszerűek Haydn zenekarával, mint ahogyan Bach, vagy Mendelssohn meg lenne szentségtelenítve egy modern zenekarral. Tisztelnünk kell a multat, de nem szabad bizalmatlannak lennünk az „új idők új dalaival" szemben sem, hiszen „két erő tartja fenn a világot: a régihez való ragaszkodás és az új után való vágyódás."

Tunner Lajos

Mi is beszélünk magunkról

Havas Károly az egyik hetilap vezetőhelyén foglalkozik az ifjúsági problémával. Szeretettel szól a fiatalokról, igyekszik is megérteni őket, de cikke nagyon komor. Nem nagy jövőt jósol a mai generációnknak. Kérdi, hogy miben bizakodunk, mi felé haladunk, mit várunk az élettől. És bejelenti, hogy akarásaink lekopnak, megalkuszunk a sívár valósággal.

Jóformán elmondott mindent, amit erről mondani lehet, amit én írok, az csak variáció a téma felett és nem tudom, tudok — e új színt adni ebbe a témába.

Igen, sokan kérdezték már, hogy miben reménykedünk. Az ismeretlen reménykedés okát sokan fürkészik. Mi reménykedünk, és hogy reménykedhessünk, okot, ürügyet keresünk rá. Reménykedünk, mert élünk, mert előttünk van még néhány évtized. És talán megőrjítene a jövő, ha nem bútoroznánk be illúziókkal, nem vonnánk be a valóság penészes, repedt falait a reménység cseresznyepiros kárpitjával. El kell kábítani magunkat, hogy ki ne essen kezünkből az élet szeretete és az élés ereje cserben ne hagyjon.

Vajjon valóban olyan katasztrófális-e a mi helyzetünk. Vajjon valóban nincs kilátás arra, hogy mi is szóhoz jussunk. Hogy mi is irányítói legyünk sorsunknak. Vajjon annyira nem belátók a bennünket megelőző generáció, hogy egészen elrontják a mi életünket is. Mi sokan bízunk abban, hogy az emberek nem annyira rosszak és korlátoltak, mint amennyire néhányan látják.

Igaz, hogy nem csak a tömeg érdekeiért küzd, lelkesedik ez a generáció. Ez csak talán pótlék. De egy váratlan kérdést felteszek: Vajjon az egyén boldogulása teljesen kizárja-e a közösség érdekeinek szolgálatát. Lehetetlen lenne a kettőt összhangba hozni. Hiszen a boldogság, — vagy legyünk szerényebbek, — a boldogulás nem okvetlen előfeltétele a többezer dinárós havi fizetés, a fehér kesztyű, az automobil, a velencei utazás. Inkább a megértés, a természeti törvények tisztelete, az önuralom és egy nagy csomó lemondási készség.

Valamit szerzett olyant az elmult esztendőben ez a generáció, ami nem volt meg az előző nemzedéknek. Ezek a fiúk és lányok a háború alatt megtanulták hogy milyen boldogság egy darab száraz kenyér is sokszor. Tudtak örülni husvétkor, ha csak az alakja volt a kalácsnak kalács, de lisztje fekete és keserű, mert levelet kaptak, üdvözlő kártyát a frontról hogy, él még az atya, a fivér.

Megtanultuk szeretni a meztelen életet.

És megtanultuk megvetni a többi hiúságot, amelyet csak unatkozó emberek találtak ki.

Kézzel fogható tényeket nem nyujthatunk. Ez a tiszta, csupasz, de természetes életszeretet egyedüli kincsünk. És ehhez hűek maradunk, megőrizzük: látható az minden téren. Sokszor puhák vagyunk, mert nem tartjuk érdemesnek a harcot, mert olyan igába akarnak bennünket fogni, amely már repedezik és nem sokára széthasad esetleg. Szemünkre vetik cinizmusunkat, blazírtnak, neveznek bennünket. Pedig tudják meg, hogy ez mögött a blazírtság mögött élet van, amelyet egészségesebbnek tartunk, mint a mai kavargó, szédült ködös és kinlódó világot, pedig ezt okosabbak, tapasztaltabbak építették nálunknál. Szemünkre vetik például az új fiatal versíróknak, — a költő kifejezésre nem méltatják őket — hogy nem tisztelik a formát és meg merik mondani őszintén közvetlenül azt, ami a nyelvük hegyére jön. Nekünk a forma csak néha segítségül hivott szolgánk, ők bálványként imádják és esküsznek egy verstani akrobata mutatványra, közben lemosolyogják, ha egy egészséges parasztfiú verset ír arról, hogy szénahordáskor este milyen szépen csillogott az ökrök szeme a sötétben, vagy hogy a menyasszonya nótát énekelt a muskátlis ablakban.

Valamit nehezen tanulunk meg. A hazudást. A nagyképüskődést. Pedig mindnáron arra akarnak benünket fogni. Lehet hogy az idő valóban kikoptatja belőlünk ezt az ideálizmusnak, ezt a naivitásnak csúfolt valamit. De mi hiszünk benne.

Hiszünk az életben, amely az egész földgolyón ég. És amelynek a fényét a sok — sok apró láng együtt adja és árasztja a világűrbe.

Timár Ferenc

A HÍD a fiatalok egyedüli sajtóorgánuma.

ESZMECSERE

Ebben a rovatban szivesen helyt adunk azoknak a polemizáló cikkeknek, amelyek a más felfogását veszik boncolgatás alá, de nem rosszindulatú kritizálás céljából, hanem azért, hogy a helyes útat, a helyes felfogást együttes erővel megtaláljuk. A cél mindig a közös építő munka. Aki véleményt nyilvánít, az ki van téve a bírálatnak, de a bíráló is számoljon azzal, hogy őt szintén kritika alá vehetik.

Hozzászólás Donáth György: induljanak el a vajdasági regős ifjak című cikkéhez

Donáth György a „Híd" első számában „Induljanak el a vajdasági regős ifjak" cimen cikket írt, amely a falu műveltségével foglalkozik. A cikk megállapításai nagyrészt helyesek, azonban néhány dologban nem találtam annak. Szerény hozzászólásomat a következő pontokba foglaltam:

1. „A paraszti lélek értékét legjobban a földhöz való ragaszkodás jelenti". „A földnek a csodálatos erejét, szinte isteni hivatását érzi a magyar paraszt, mert ösztönösen érzi, hogy minden ereje, értéke a földtől van" — irja Donáth. Miért ragaszkodik a paraszt a földhöz? Olyan talán ez a ragaszkodás, mint a szerelmes ifjú vonzódása imádottja felé? Semmiképpen! A paraszt a földtől kapja mindennapi kenyerét. Ezért ragaszkodik hozzá. A kereskedő, az ügynök, a hivatalnok éppen ugy ragaszkodik hivatásához, állásához. Onnan kapja a pénzt, amiből élelmet és ruhát vehet a családjának. Minden dolgozó ember ösztönösen és gondolkodva is érzi, hogy „minden erejét": a megélhetést állásától kapja. Mi a föld isteni hivatása?... Ez azt jelenti talán, hogy csak a földművelés istennek tetsző foglalkozás?... Ezt nem tudom megérteni, ezért nem is vitázom róla.

2. „A másik igen fontos értéke a paraszti életnek a család". Ez igaz, azonban sajnos, a paraszt ezt nem érzi át teljesen. Faluhelyen sokkal elterjedtebb az egyke, mint a városban. A parasztnak nincs évszázados beidegzettsége és a legtöbb esetben a családját

sem becsüli olyan magas etikai szempontból, mint ahogy a falu életével foglalkozó jószándékú városi nézi. A szegény földműves sokszor csak munkaerőnek vagy haszontalan kenyérpusztitónak tartja gyermekeit. De természetesen falun is van igen nagy számban ideális család, amely szerető boldog harmóniában él, dolgozik. Ezek a családok alkotják a falu erejét.

A falut ismerni kell. Reális szemmel nézni a lakosságát. Nem pedig a régi romantikusok szemüvegén át. Csakis úgy lehet az értelmiség a falu népének megértő támogatója, ha ismeri is a paraszt igazi életét és lelkületét, nem pedig romantikus megállapitásokra támaszkodik.

3. Donáth elfelejti, hogy a magyar irodalomban milyen nagy fellendülést jelentett a németes és franciás irány. Elfelejti a Mária Terézia körül összegyült testőrírókat. Elfelejti mindezt és a következőket írja: „A történelem bizonyság rá, hogy minden nemzeti megújhódás a *tisztán magyar népkultúra* készleteiből kapta a maga erejét". Bizonyos, hogy minden nép alaptermészete nagy kihatással van a műveltség kifejlődésére. Nem szabad azonban arra szorítkozni, hogy tisztán „nemzeti kultúrát" építsünk. Ennek semmi értelme sem volna. Össze kell egyeztetnünk a nacionalizmust az internacionálizmussal.

4. Két-három diákból összeállított csoportok nyaranként gyalogszerrel bejárhatnák a magyar vidékeket. Útközben gyüjthetnének népdalokat, népművészeti motivumokat, helyi mondákat, meséket, leírhatnák a népszokásokat stb.

A mai világban a diákok a nyári szünidőben munkát keresnek maguknak, hogy őszre ebből a keresetből fedezzék a tandijat és a drága könyvek árát Az egyik talán kisdiákot készít elő a pótvizsgára, a másik irodában keres magának átmeneti állást stb.

5 „Gyakran hallottuk — mondja Donáth — hogy nyomorgó diákok a nyári szünidőben pincéreskedéssel, kávéházi, étterm muzsikálással keresték meg a télirevalót, de nem igen jár híre annak, hogy a sokkal egészségesebb, erkölcsösebb és sokkal kevesebb megaláztatást jelentő mezei munkára mentek volna".

Igazán nem tudom megmondani, hogy ki hivatott arra, miszerint eldöntse, hogy melyik foglalkozási ág az erkölcsösebb Minden komoly munka és tenniakarás erkölcsös. Legyen az a gyepmesteri foglalkozás, vagy éppen a legfinomabb irodai állás. A világ legnagyobb ellensége az egyhangúság. Mi lenne, ha mindenki orvos lenne? Kinek nyujtanának akkor segélyt? Ha minden ember a mérnöki pályára lépne, kinek építenének? Ha mindenki földműveléssel foglalkozna, kinek tudnák eladni a termést?

Különben sem áll az, hogy a diákok közül a nyári szünetben senki sem foglalkozik földműveléssel. Iskolatársaim közül is többen, amikor beköszöntött a nyár, kezükbe vették a kaszát és beálltak aratni, vagy a cséplőgépnél dolgoztak. És ha ez nem is lenne így, abban az esetben sem volna baj. Aki a magasabb iskolákat végzi, annak tervei is vannak a további életére. Haladjanak csak azok

tovább azon az úton, amelyet megkezdtek. Az ide-oda ugrándozás, a tétovázás nem hozhat jó gyümölcsöt

Induljanak el a vajdasági regős ifjak!.. Igen, induljanak el és induljon el a világ minden ifja... De mindenki a maga útján. A saját egyéniségének és hitének zászlaját lengetve maga előtt. Más-más utakon, de egy cél felé törjenek igaz ifjúi akarással és a győzelem reményével a lelkükben... És akkor nem maradhat el a végső diadal, amely a messzeségből csábító glóriaként tündöklik felénk.

Kolozsy Tibor

BENCZ BOLDIZSÁR:

BÁCSKAI STANZÁK

I.

Hejh!, nyomorult pajtás; második Énem is,
ebrúdnak szalasztott világban fertővirág,
harmat-lopó kedved, hogy a multba jár
cingár vének hejehujás éjein csüngeni, —
mivégre már?...
Olyan jól tudom, ha buja mezeink illatával
domb-se-tört síkon részegen fut a szél,
hogy tanyaóceániánk ámbitusán
a régi virtusok sok ezer póri eunuchja
már csak pipáló halott.

II.

Kuruc-időkből ide lágyult ősöm,
bármennnyire is romantikaőldöklő e kor,
melyik volt boldogabb, kérdem:
ez az istennel versengő-e, Tudós, gáz-csodás?
vagy az a tiétek, mikor rettenetes kellék volt
a karikásostor...
Haltak akkor, tán tízen is egy harcban,
de a többi tizmillió ekeszarván legendázott;
a föld, szomszéd, porhanyóra ázott
s mellettem mégis gaz veri fel
Bodrogh-megyei Kiss György földjét.
Mert Kiss György elesett a labanc-ütközetben,
ott volt a halál-aratott tíz között,
fia meg ott volt a halál-aratott tízezer között,
unokája meg ott volt
a halál-aratott tízmillió között
és dédunokája, hejh,! ha felnő,
kitudhatja azt előre,
ki megy-e még a mezőre!?

Vagyha kimegy, kitudhatja azt előre;
gázzal tömik-e vagy stratégiai szóval:
„vitéz volt a jámbor,
takarjátok be földjével a porhanyóval."

III.

Szomorú pantheónom,
világrengetegben költői pörsenés,
mennyi második énünk van nekünk,
de dédunokák vagyunk,
akiket nem tudnak előre
Ami provánszunkat gyom verte fel
mire megérkeztünk s az a vér,
mely megosztódott a harctér
s az életünket adó szent ember közt,
néha még felérzi,
hogy bizony voltak virtusok, régi kedvek,
voltak Toldi-erők, Toldi-izmok,
voltak hitek, akarások, katekizmusok,
voltak tiszta Himfy-vallomások
s ma mind, mind ezek,
milyen szánalmas, kintornás majmolások!
Hiszen jól tudjuk, hogy mult-időket felsírni
e nagy Cirkuszban mégcsak mi vagyunk klaunok,
mi vagyunk a reális alázat,
s hogy irreális bokrokból les ránk
nagytudású bűvös-vadászunk
a Huszadik század.

(Algir, 1934 május.)

Amíg a diák eljut a diplomáig

Először alig vettem észre őket. Sok volt a magam baja és úgy éreztem, hogy csak én születtem rossz csillagzat alatt. Később jött az első... a második... a harmadik és a többi s naponta lyukas cipőkben, kopott kabátban láttam őket jönni menni az uccán, az egyetemen. Aztán megismerkedtem velük sorban, kivel a kenyeresboltban, kivel az előadások alatt, kivel kenyérkereső munkája közben. Kis küzködő, harcos életükből alább adok néhány jellemző képet, amelyből kiviláglik, milyen mostoha körülmények között tengődnek a jobb sorsra érdemes igyekvő beogradi magyar egyetemisták.

Nem akarok itt a hosszú névsorból neveket és pontos adatokat felsorolni. Nem is mondhatok el mindent... Hisz ki hinné el például azt, hogy egy kollégám, akinek egész havi bevétele 300 dinár, — pénzének pontosan a felét hazaadja, hogy otthon is legyen mit enni. Pedig ez így van. Megnevezésre meg éppen nincs szükség, mert mindegyik: Ő, ő, a magyar egyetemi diák, akivel senki sem törődik, akit nem támogatnak és aki üres zsebekkel, korgó gyomorral dolgozik, küzködik...

Reggel nyolckor volt előadásom az egyetemen és oda igyekeztem. Ő szembe jött velem a járdán. Két nagy tejeskannát hozott a kezében. Arca fehér volt, mint a fal, a szemei karikásak a tegnap éjszakai tanulástól. Mert ő így él: hajnalban tejet hord, nappal az előadásokat hallgatja, éjszaka tanul

Szegény fiú alig akart meglátni és amikor letéve előttem a tejeskannákat s megálit, első dolga volt szemeit jól megdörzsölni és nagyot ásitani.

— Cudar napjaim vannak... Maholnap itt a vizsga és én egész nap lótok-futok a kenyér után... eh, hagyjuk!... Tudod mennyit aludtam ma? Az éjszaka kettőig tanultam — ötkor már kelnem kellett, mint mindennap, mert tudod a tej... vár.

— És legalább hoz valamit az a tej?

— Nehéz kenyér, de jobb mint a semmi. Ha jó hónapom van, 3—400 dinárt is keresek... meg mindennap van félliter friss tejem reggelire.

— Szóval azért mégis csak úr vagy, mert még reggelizel is! Jegyeztem meg tréfálkozón.

— Reggeli... reggeli... no, azért valóban mégis jó, valóban... Épen most megyek haza — reggelizni. A Pista már vár ilyenkor, tudniillik ő hozza a tejemhez a kenyeret és én adom neki a kenyeréhez a tejet. Jó beosztás, mi?...

Már fogná is a kanáit, de én még nem eresztem.

— Mondd és hogy ebédelsz?

— Ugy amúgy, ahogyan reggelizem: tejkihordásért kapok pénzt és tejet, ebédkiszogálásért kapok ebédet egy étteremben... vacsorára meg jó a kenyér is, ha van,... ha nincs, hát...

— S a lakásod?

— Látod ott úr vagyok. Azt fizetek tejben és pénzben pontosan. Erre vagyok a legkényesebb, mert megette a fene, ha az ember még otthon sem érzi jól magát..!

Ezzel már megy is,... siet, mert korog a gyomra, hisz hajnali öt óra óta étlen szomjan szaladgál le-föl a lejtős beográdi uccákon és méri a tejet...

Otthon már várja a Pista, kezében a meleg kenyérrel és a kanna alján maradt tejből édesen fognak reggelizni...

*

Otthoni kényelemben — ami annyit jelent nálunk, hogy felöltözetlenül — olvasgattam egy vasárnap délután. Váratlanul betoppan hozzám ő. Hm... hm... gyanakodtam magamban — a fiú biztos azután szaladgál, ami nekem nincs. Pénz kellene!?...

— Ismerlek jómadár — mondja nevetve — tudom, mire gondolsz: nem pénz kell! Egészen más! Az életemet adom egy tiszta fehér ingért és egy rendes nadrágért...

— Na az életed nem kell, — csak a becsületszavad, hogy holnap nem teszed a zaciba...

— Könnyű neked, az apád szabó... legalább ruhád van rendes... Hát nem bánom itt a becsületem...,

Már nyitja a szekrényt és kiveszi az ünneplő nadrágomat, ami ott lóg árván. Elveszi az egyetlen fehér ingemet és már rohanna is...

— Hé, nem oda Buda! Előbb mond csak, mire való ez a nagy vásár...?

— Itt van a kislány az apjával Beográdban. Ma velük leszek és nem akarom, hogy lássák, hogy az utolsó nadrág is lekopott rólam. Az ingemet meg már egy hónapja viselem... Szervusz...

Eltűnik. Jóízűt mosolygok rajta és a kislányon, aki most itt van. Talán szeretnének elmenni moziba!?

Kellett volna pénzt adnom neki — mozira, gondolom, de aztán eszembe jut, hogy holnap még nekem is ennem kell...

*

Jó ruhái vannak a fiúnak. Úgy jár, mint egy bankigazgató fia. Az apja valaha az is volt, de arról a bankról manapság már kevés szó esik. Grácban kezdte az egyetemet és akkor a bank megbukott. Hazarendelték. Most kétszáz dinár tanulmányi segélyt kap havonta az egyik dunabánsági kultur-egyesülettől és ebből kell megélnie...

Az egyik legelőkelőbb beográdi étteremben kap mindennap ingyen ebédet. Dél van és éppen ebédre megy, amikor találkozom vele. Mintha akasztófa alá menne... Alig vesz észre.

— Mi az, meg sem látod a szegény embert, aki szalonnát ebédel?! Persze: a finom, előkelő étterem törzsvendége... szólítom meg nevetve.

Ő is nevet, de keserűen.

— Hagyd... Tegnap főtt marhahús, ma, holnap, holnapután főtt marhahús... és aztán is, amig a bolondok házába nem visznek tőle. Marha..... marhahús... Te, van neked fogalmad arról, hogy én milyen ebédeket ettem ezelőtt három évvel Grácban?

Dühös szemeiből kiárad a régi jó gráci ebédek emléke, keserűen nyeldes... de korog a gyomra és siet oda, ahol naponta megkapja a csontos, cubákos főtt marhahúsadagot... Mikor utána nézek, úgy érzem, hogy a cipője kopogásából is hallatszik a dühös rigmus taktusa:

Marha... hús,... marha... hús...

*

A legnehezebb a sorsa annak, aki könyveket árul. Kinek kell ma könyv... És ha valaki vesz is könyvet, nem kell ám azonnal fizetni. Mert, ha a boltos azonnal kéri a vételárat, az érthető, de a diáktól csak úgy vesznek, ha hitelt ád Akkor se szivesen... Mert világos, hogy a diák csak azért árulja a könyveket, hogy megéljen belőlük... Már pedig kevesen akarják megengedni azt, hogy éppen az ő bőrükön éljen meg az a haszontalan diák. (Minek tanul, ha még pénze sincs!) Meg aztán a diák nem raffinált kereskedelmi ügynök, hanem egyszerű kis igénytelen fiatalember, aki otthon a könyveket bújja és a való élethez csak naív kézzel tud nyúlni.

Erre járt és felnézett hozzám. Itt ül előttem a széken, táskáját most is önkénytelenül a hóna alá szorítja, mintha az uccán, idegenek között járna...

— Szóval tegnap volt egy, ma... egysem?

— Az elmúlt héten kerestem 50 dinárt... Jó hét volt..., bár megismétlődne... Csak cipőm volna ehhez a lótás-futáshoz.

Felemeli a lábát és alól a talp helyén kilóg a rongyos harisnya...

— Most akarok elmenni az egyik ismerősömhöz, aki multkor használható cipőket igért.

— Mondd és mikor tanulsz?

— Éjszaka, mindig csak éjszaka... Amikor adósaim a ki nem fizetett könyvek árán kávéházi asztalok mellett hallgatják a jazzt és amikor a szobatársam már jóízűen hortyog. Ő ugyanis 300 dinárt fizet a lakásért és este 10-ig nem szabad zavarnom... Én csak száz dinárt fizetek...

Fáradt. Nézegeti, lapozgatja a könyveimet és én találva érzem magam. Tőle még nincs könyvem.

— Öreg...! Szeretnék megrendelni nálad valamit... várj csak... melyiket is...?

— Ugyan minek neked most vizsga előtt könyv?... Kell neked másra az a kis pénz...

Szinte dühös. Hogy én ő tőle... hát mit gondolok én, azért jár fel ő hozzám..?!

*

Azután jönnek sorban a többiek, ki lyukas cipővel, ki foltos nadrággal, ki éhes gyomorral. Aki dolgozik és a maga verejtékéből szerzi a napi kenyeret, az megosztja azzal, aki még nem talált munkát... És otthon Bácskában, Bánátban a magyar társadalom ölbetett kezekkel nézi ezt a verejtékes vergődést, amelyből idegroncsolt, fáradt diplomásokat kap a város és a falu. Senki sem látja be annak szükségességét, hogy a jövő nemzedék, amely hivatva van a jugoszláviai magyarság kulturájának ápolására és fejlesztésére, életerős, ambiciózus és termékeny szellemű férfiakból álljon.

Azok a fiúk, akik az éjszakai lámpák fénye mellett virrasztanak a könyv felett, diplomálni fognak egyszer, mert keserű az ilyen kenyér és mindegyik igyekszik minél hamarabb megmenekülni tőle. De ne várjunk ezektől a diplomásoktól sok idealizmust, sok szépet, jót és hasznosat. Ezek az emberek majd pihenni fognak vagy élni a napnak. A lelkiismeret és a kötelességtudás hangja eltompul bennük, mert az élet egyszer csúfosan megtépázta reménnyel és idealizmussal teli fiatalságukat.

Itt valahogy segíteni kellene...

Csapó Sándor

Kassai K. József

LEVÉL MAGAMRÓL

(Egy barátomnak)

Fiatal testvérem! Magamról írok
levelet néked. A sűrű sorokban én sírok
a holt betű élő sóhaj
és jaj!
mondatok helyett fűzért küldök
apró könnygyöngyökből.

Fiatal testvérem, magamról írok
én sírok a sűrű sorokban
de mellettem százezren élnek
és százezer fiatal torokban
akad a bánat, szorul a sóhaj
százezren hajtunk a sors előtt fejet
mert jaj!
közös a bánat, közös az ének
testvérek vagyunk, mostoha sorsanyánk
emlőiből szívjuk a gyilkos méregtejet,

az élniakarást. A marokbaköpés hiába már,
verejtékgyöngyünkre nem vár munka, a gyár
a sercegő toll, síma gyalú
életzajos város, csöndbeburkolt falu
üllőre nem sujthat izmos karunk,
munkátlan, tétlen ifjak vagyunk
szegények vagyunk
fiatalok vagyunk.

A metszett pezsgős pohár tőlünk messze esett
szutykos edényekből isszuk a szennyvizet
apáink még csengő tallért kaptak
nekünk az élet csak koldúsgarast fizet.
Páncélba öltözött megvasalt hősök
fitymálva néznek le patinás keretből
s hogy legyen valami tudós a gyerekből
oktattak számolni, latinul, görögül
tudást és tanokat hagytak ránk az ősök
mégis törött-ruddal hagyták meg örökül
a Csillagszekeret.

Fiatal testvérem! Magamról írtam
én sírtam a sűrű sorokban
de mellettem százezren élnek
és százezren hajtunk a sors előtt fejet
mert közös a bánat, közös az ének
testvérek vagyunk, mostoha sorsanyánk
emlőiből szívjuk a gyilkos méregtejet.

Figyelő

H. G. WELLS:

MI LESZ HOLNAP. — Álomszerű utópia. — H. G, Wells a mai élő világirodalom kétségtelenül egyik legkimagaslóbb és legértékesebben termékeny alakja. Munkáiban, — regényeiben, történelmeiben, ujságcikkeiben — mindenütt lázasan lüktet a nagy távolságokat átfogó szellem élénk képzelete.

A XX. század első évtizedének élete ott csillog, ott forr, ott futja őrületes perspektíváit, ahol William Clissold lámpájának mágikus fénye ragyog: az íróasztalon, a parkban, az erdőn keresztül, a városon, a tőzsdén és a tovatűnő fénylő sineken. Mr. Britting vérző szívvel írja a világháború őrületes borzalmait: az angol ifjú megéri a csodálatos metamorfózist, amikor az üstökös eljön.

Minden könyvében van valami forma, képzelet, vagy csodálatos álomlátás, melyen keresztül a jövő arculata feldereng. Ha igaz az, amit egykor nagy lírikusunk mondott: „Anyám, az álmok nem hazudnak...", akkor vannak fejek, vannak szellemek, akik a jövő homályos, utópikus képeit többé kevésbé tisztán látják. Tisztábban és alaposabban ismerik az emberek és az államok szervi fejlődését, mint azok, akik azt irányítják; azok, akiknek igazán ismerni kellene.

Már kétezer éve annak, hogy Platón írt az emberi szervi fejlődésről, azonban az az idővel feledésbe ment. Ezt az utópiát Morus Tamás támasztotta fel és művében alaposabban kidolgozta, mint nagynevű előde. Habár művének egyes szakaszai teljesen beváltak, az emberi társadalom mégsem tudott elég világosan látni gondolatmeneteiben.

Morus Tamás után már több utópista jelentkezett, (Macaulay, Verne). Babington Macaulay már 1830-ban megjósolta az 1930-as világválságot. Verne egészséges fantáziája is jóval megelőzte a XX. század zseniális találmányait.

H. G. Wells, William Clissold csodálatos világából kiindulva, megírja a szociálizmust, a szociálizmus útját és fejlődési lehetőségeit. (Új világ a régi helyén). Dr. Philippe Raven álmainak könyve alapján megszületik a „Mi lesz holnap", a jövő század nagy regénye.

A nagy terjedelmű regény időtartama 1917 illetve 1929-től 2105 évig terjed. A regény tehát felöleli mintegy 180 év történelmét, melyet az író a nagy események szerint kisebb periódusokra oszt fel.

Az első rész a meghiúsulás kora. A kronológiai jegyzetek és a történelmi okiratok pontosan visszatükröztetik a 14-es világháború történetét és a modern állam kialakulását, melyben az

emberiség eljutott arra a megállapításra, hogy a társadalom egyetlen, osztthatatlan gazdasági rendszer, melynek új és roppant nagy lehetőségei vannak a jólétre.

Ebben a fejlődési fokozatban látták az ifjúság millióit, amint az erőszakos borzalmas halál felé haladnak.

Az aránytalanságok óriási méreteket öltöttek. Az első kísérlet az aránytalanságok megszűntetésére a Marx-Engels teória sikertelennek bizonyult: ezt Lenin átreformálta, de nagy munkájának sikerét halála hiúsította meg.

A szabad gyűjtési versengés mindinkább hatalmába kerítette az emberiséget, mellyel karöltve a túltermelés hajszolása megteremtette a munkanélküliséget. A béke és a leszerelési konferenciák egyre szaporodtak, közben a hadianyagokat gyártó ipar fejlődési statisztikát mutatott.

A munkanélküliség mindjobban elhatalmasodott, olyannyira, hogy 1933-ban a haladás teljesen megakadt.. Ennek or voslására létesítették a londoni gazdasági konferenciát, amely azonban eredménytelenül végződött. Ez idő alatt a nevelés elposványosodott, a betörők, „gangszterek" elszaporodtak, a gyűlölet állandóan erősödött, a katonaemberek annyira foglalkoztak a háború gondolatával, hogy a béke ideájára már gondolni sem lehetett. A fegyvergyárak őrült tempóban gyártották a fegyvereket, töltényeket, a hadi laboratóriumok pedig mérges gázokat állítottak elő.

Japán megkezdte a háborúi, Kínát sorozatos győzelmekkel mindjobban hatalmába kerítette. Kelet erősödött, Nyugat mindjobban érezte, hogy a hatalom Ázsia fölött lassan kicsúszik a kezeiből.

A gazdasági viszonyok Európában rettenetesen összeroppantak, emiatt az államok közti viszony annyira elmérgesedett, hogy 1940-ben kitört a háború. A háború oka a lengyel korridor volt, melyből kifolyólag következik a lengyel-német, majd utána az olasz-jugoszláv háborúk, amelyekbe végül egész Európa belesodródik.

A háborús ciklon 1950-ig tart. Iszonyú pusztításokat visz végbe a bolygón. Az új gázok, (halálgáz, kékkereszetes gáz) a világrész lakosságának a felét elpusztítják. városok, falvak és más építmények romokban hevernek. Ezt a ciklont követi még a dögvész, mely a megmaradt civilizáció utolsó csíráit is kiirtja.

Európa a háború és a dögvész után teljesen lerongyolódik, tönremegy, úgyszólván előről kezdődik az élet, mint az ősembernél. Amerikát szintén tönkreteszi a vész. (Ennek a földrésznek a pusztulásánál a leirás igen hézagos). Szívósságával és praktikusságával az Új világ mégis hamarabb talpra áll, mint Európa.

A magánkapitálista civilizáció tetőpontra jutott és utána ilymódon katasztrófálisan megbukott. Az összeomlás után egy ideig nagyon primitív élet folyt, csak az 1960 utáni esztendőkben indult meg a „szellemi magáhoztérés" folyamta. A tanulékony emberek rájöttek, hogy a közösség, a szociális nevelés és államalakulat mellett az emberi élet milyen gyorsan előre haladhat.

A modern állam Gustáv De Windt nagy müve „Szociális Gócosodás" alapján alakul ki.

De Windt szerint az aranyalapú valuta teljesen megszünik, helyette tökéletesen absztrakt pénz létesitessék, amelynek semmi összefüggése nincs az anyagi szubsztanciával. A polgárok születésüktől fogva szociális nevelésben részesüljenek. mely szerint elfogadják a hagyományos eszméket. Ezszerint a családi ház csak szülői találkozóhely marad, nevelés tehát teljesen állami kézből intéződik. Mert: „a társadalom, a nevelés terméke. „Ilymódon létrejön a gocosodás, melynek ygümölcse

lesz a Modern szociális állam. Meg kell szűntetni a gyűjtési rendszert és súlyosan büntetni a profitszerző manipulációkat. De Windt tana eltörli az ellenzéket, a rosszakaratú kritika létjogosultságát és a Légi Diktatúra megteremtésével „új világ áll a régi helyére".

De Windt eszméit aktív forradalmárok félig diadalra viszik a basrai konferencián 1965-ben. Az első basrai konferencián Szovjet-Oroszország, Olaszország, Japán és Amerika még ellenzék, azonban a Légi Diktatúra a második basrai konferencián 1978 - ban megszűnteti ez ellenéki nézeteket és kivívja a Modern Állam létjogosuiságát. Sikeresen megszűnteti a háború lehetőségeit, a versengést, a gyűjtési kapzsiságot: helyébe lép bolygónk békés, egyenletes, tiszta élete, ahol minden ember dolgozik az egyetemes jólétért, nem pedig csak maga-magáért.

Később azonban Arden Esseden Légi és Tengeri Diktatúrája ellen sokan felkelnek és forradalmakat szítanak. A Modern Állami közigazgatás mégis megerősödik és kegyetlenül végrehajtja terveit. A rend biztosítása végett a politikai kivégzések száma óriási arányokat ölt. 1978 és 2059 között nagy változás történik a Világtanács szellemében és módszereiben.

Amikor a második világtanács uralomra jutott, zsarnokian uralkodott. A zsarnokság előidézte a négéve-i konferenciát, amelyen megszűntetik a Világtanács diktatórikus hatalmát és megszűntetik az állami alárendeltségeket. A konferencia kiállítja deklarációját, mely szerint az állam gondoskodik az élelmezésről, lakásokról; ruházkodásról: előírja a munkatervet és kezdeményez, hogy a nép el tudja végezni a maga dolgait.

A négévei konferencia deklarációját az összes állami kiküldöttek nagy éljenzéssel elfogadják. Így a Modern Szociális Állam lesz az élet ellenőrzője.

Az új élet kialakulása megindul. A vallások, a kereszténység, az iszlám vagy eltűnik, vagy modernizálódik, a zsidóság megtartja ősi faji (vallási?) jellegét és a palesztinai államban ápolja a cionizmus álmait.

Az emberi energia fölöslegét tudományos kutatásokba és felfedezésekbe vetik, a világ érdekességeinek és szépségeinek egybegyűjtésére.

Megteremtik az anyagi bőséget, amely az emberi jólét állandó bebiztosítása. Az ember magasabb életkort ér el és bölcsebb lesz a XX. •századinál. Új egyetemes nyelv alakul ki, a Basic Englich, emely rövid idő alatt az egész vijágon elterjed.

Kialakul a XXI. század igazi Homo sapiens-e. Az önzés megszűnik, a szelídség ez emberi természet második tényezőjévé válik. A Modern Államban nem tűnik el az egyéniség; meg tudja szerezni a szabadságát és a magasabb színvonalra való emelkedést. Az ember él, hogy tanuljon, élvezze az életet, dolgozzon, új tapasztalatokat szerezzen a közösség számára. Valamennyi ember a földön egy testnek a tagja. Az emberi élet ílymódon halad a jövő élet csúcsa felé, melyben már közös lesz az öntudat és közös az akarat.

Véget ér az álomszerű utópia. Gustav De Windt hatalmas műve ily módón megvalósulhat. Gustáv De Windt álomképe mögött mágikus fényben kirajzolódik H. G. Wells nagy alakja a huszadik században.

Lévay Endre

PANOPTIKUM. — Blazsek Ferenc regénye. — A regény tengelyében egy csodálatos szererelem története áll. Alföldi Kálmán egy lóversenyen meglátja és megszereti Ostritz Lívia bárónőt. A színészt teljesen a hatalmába keríti a szerelem, mindenről és mindenkiről megfeledkezik és vakon, végzetszerűen rohan az ismeretlen után. Nem veszi észre, hogy ködképet kerget, hogy a bárónő helyébe egy bárnőt csempésztek.

Az olasz föld csodálatos színei és hangjai csordulásig töltik a szívét. Boldognak érzi magát, mint még soha. De a boldogság csak látszólagos és külsőségekben nyilvánul meg. Mögötte ott húzódik korunk életének minden árnyoldala, ocsmánysága. A Ganges vize csak messziről kék, közelebbről piszkos és lábszagú a mosakodó indusoktól.

Alföldi Kálmán romantikus szerelme és látszólagos boldogsága mögött megrázó reális hátteret festenek az elhagyott feleség szenvedései és az őt bekeríteni akaró ál-jóbarát sakkhúzásai. Ennek a háttérnek a rajza a regény legerősebb része. Az abszolut és a relatív hűség, a jó és a rossz összeütközése. Vágó dr. tudatosan taszítja barátját a fertőbe mindmélyebbre, hogy ezzel hozzáférközhessék annak feleségéhez, a teljes becsületességet megtestesítő Gittához.

Csodálatos szerepet játszik a panoptikum viaszbábúja és két élő hasonmása: Ostritz Lívia, a szeszélyes bárónő és Miranda, az élvhajszoló táncosnő és egyben dothista papnő. Az első élő alaktól az elérhetetlenség hajtja Alföldi Kálmánt a viaszbábúhoz, e másiktól pedig annak visszataszító élete.

A kis mellékalakok egész sora kapcsolódik még az előbbiekhez. Csípetke, a legjobban megrajzolt alakja az egész regénynek. A sajtó „Kukac" alakjában már több valószerűtlen vonás is van. Nagyon jó az éjszakai élet figurájának rajza.

A legnagyobb szeretettel kétségtelenül Alföldi Kálmán alakját alkotta meg a regény írója. Egyéni vágyak és művészi ambiciók letéteményese Alföldi Kálmán. Nagy lángoló lelke és ideálizmusa bele-beleütközik az élet valóságaiba. A kulisszák mögötti világ is fájdajmas, sőt még több szenvedést is rejt, mint a rajta kívüli élet. Így ébredt a színész arra: *„A Ganges vize csak messziről kék és illatos, közelről piszkos és lábszagú a mosakodó indusoktól"* Ez Alföldi Kálmán tragikuma.

Ez ihlette meg Blazsek Ferencet és ezért íródott az egész regény, amely kétségtelenül értéke a kisebbségi magyar irodalomnak. (-gner).

VIRINEJA. — Mai orosz írónő, Lidija Sejfulina regénye a háború előtti és alatti orosz faluról a bolsevizmus diadaláig. Szépítgetés, hatáskeresés nélküli tárgyilagos írás, mégis mindenkit lekötő, a földmunkástól kezdve a kifinomultabb ízlésű városi olvasóig. A földimádó paraszt festésében Zolára emlékeztet, de még leegyszerűsítettebb lelki életet ad. E könyv meséjét két főalakjával vázoljuk.

Az első lapokon a falu bölcsével, Szavelijevel ismerkedünk meg, aki a szélsőséges, úgyszólván vallástalan vallásosság zavaros vizein hánykolódik. Jóslatai, amelyek az elkövetkezendő háborúra és annak időtartamára vonatkoznak, beteljesülnek. Így válik a falu szent bölcsévé, tanácsadójává, bár előbb e nép bolondnak tartotta. A sok bölcselkedés nem a parasztkenyere és végül is megittasítja a buja tavaszi föld lehelete. Hívja a munka, de ő mégis tetszetősebbnek találja az örök boldogságot. Halálért áhítozik. Egy égi látomás meg is ígéri a közeli kimúlást. Remeteségéből hazatér a faluba és bejelentve halálhírét, összehívja a népet, Az udvar közepére tett koporsóba fekszik, gyertyát gyujtanak a fejénél és a pap is megérkezik. De a halál nem akar jönni. A nap már messze túlhaladt a delelőn és a nép gúnyolódva szétszéledezik.

A következő kis részlet megérdemli, hogy eredeti fordításban adjuk:

„Felesége, a gyászruhás öregasszony, odahajol a forgolódó Szavelijehez:

— Hé, bátyuska, te hogy érzed, halsz-é má, vagy nem? Úgy látszik, nem igen lész belüled énekés-halott. A nép már kifáradt. Mit hiszö, gyün-é má vagy soká még? . . .

Szávelije rámeredt az öregasszonyra. Nem felelt, csak dühösen rándított a szemöldökén. A falu papja, az alacsony és őszülő Jegor félbehagyja a bánatos hangú halotti éneket. Egész testével odafordul Szavelijehez, ránéz és együttérzően tanácsolgat:

— Te pedig erősebben húnyd be a szemeidet, ezekre az élőkre itt ne hederíts. Jó sokáig tartsd viszza a gondolataidat és lélekzetedet, ne bocsásd ki. A fogaidat meg szorítsd össze, szorítsd a fogaidat!"

De a meghalás nem sikerül. Így válik nevetségessé és így esik ki a nép kegyeiből Szávelije.

Megdühődik az égre, elrettentő példává akar lenni. Végül a bolsevizmus

eszméit megismerve, egy mérnököt, leüt mire kivégzik.

De nem hiába nő írta ezt a könyvet, regénye törzséül nőt választ. Virinejét, a dacos, de igazságkereső csodaszép falusi leányt. Új és eddig kellően föl nem dolgozott embertipust kapunk benne, a szabadgondolkodású nőt, kiben a forradalmár az uccalánnyal és anyával megrázó egésszé egyesül.

Eleinte a városban szolgált és cselédsorsban útálta meg az „urakat", kik nem a munkáját, de őt magát akarták. A háború alatt visszatér falujába, és mert a férfiaknak felszökött az áruk, egy nyomorékkal él együtt, kit szán, de megvet.

Maja megismerkedik egy tetszetős fiatal mérnökkel, aki igaz szerelemre gyúl iránta.

Mi, az olvasók, önkénytelenül együttérzünk a becsületes gondolkodású mérnökkel, de Virinejét elvei vezetik. Ismeri a háború-kerülőket, vasútépítőket, szállítókat és a ravaszsággal otthon maradt „alkalmatlanokat". Tudja, hogy ezek mételyezték meg a falusi lányok testét és lelkét.

Egy módszert ismer velük szemben: kiszípolyozni zsebükből a pénzt, de ha alattomban szerelmet kérnek, szemükbe vágni mindenki előtt mocskosságukat.

Eleinte ezt a módszert alkalmazza a mérnökel szemben is, de egy forró tavaszi délután a vér szavának engedve mégis szerelmes csókban fornak egybe.

Ezt a jelenetet látta az az akkor már úrgyűlölő Szávielije, aki azután Virineja nyomorék párjától föluszítva, egy este agyonüti a mérnököt.

Virinejának fáj a gyilkosság, de most már következetes akar maradni. Csak néha kínozza az emlékezés. Inni kezd, de a végső elzüllésről megmenti egy hazatért katona, ki feleségül veszi. A férfi később fontos szervévé válik a bolseviki propagandának és Virineja kitűnő segítőtársnak bizonyul. Az ezután következő időkben egy gyűlés alkalmával ismerjük meg az orosz nép viszonyát Miklós cárhoz. Őt okozzák a háborúért: „Mit veszi a Batyuska mások baját a nyakába, amikor a magáét se tudja viselni," A nép nem nacionálista, sem nem soviniszta, de önző. Belgium érdekeit nem teszi magáévá.

A lázítók között Virineja is aktív szerepet játszik. Lelkesüjt vörös forradalmárrá válik. Később teherbe esik, de nem szűnik meg uszítani.

Jön a szavazás és még a vagyonus asszonyokat is (férjük tudta nélkül rábírja arra, hogy az ötödik, a bolseviki ládába dobják a szavazócéduláikat. Megmagyarázza nekik, hogy ekkor vége lesz a háborúnak, hazajön a fiuk.

A szavazáson a vörösek győznek. A cárt lemondatják s most ádáz harcok dúlnak az ország két pártja között. Virineja férje, kivel már egészen összemelegedtek, kénytelen megszökni egy időre. Virineja már szülés előtt áll, de még él benne a lázító. Ellenállásra hívja fel a faiu népét. A parasat tétoávzó, nem szívesen küzd a bizonytalan győzelemért. De végül mégis fölfegyverkeznek.

Múlnak a napok és megszületik a gyerek. Virineja régi vágya teljesedik be ezzel. Ez volt a vágya még a nyomorék, tehetetlen társa mellett is, aki börtönben pusztult el. De a boldogság nem tart sokáig. Fehér csapatok jönnek és Virinejának alig marad ideje a menekülésre. Amikor a katonák betörnek a házba, ott csak egy csecsemőt találnak. Ottmaradnak bevárni a népuszító bolseviki vezér Virinéját.

Mint egy farkasanya, úgy lopódzik vissza Virineja az éjszaka leple alatt. Meg akarja szoptatni gyermekét, de a lesbenállók rávetik magukat. A küzdelemben veszti el életét, mielőtt meglátthatta volna eszméinek diadalát.

*

A könyv a NOLIT (röv. új irodalom) kiadásában jelent meg szláv nyelven. Tartalmát azért ismertettük, mert egyenlőre nincs kilátás, hogy magyarul olvashassuk ezt a lázas, de életből szakított regényt.

Kovács Sztrikó Zoltán

MAGYAR ÍRÁS. — A csehszlovákiai magyar kisebbség kultúrális és nemzeti erejének, magasszinvonalúságának egyik legértékesebb bizonyítéka a Magyar Írás című folyóirat, amely néhány évvel ezelőtt indult meg Kassán. A folyóirat a tornaljai Kazinczy könyv- és lapkiadó szövetkezet kiadása, amely erős vára a csehszlovákiai magyar irodalmi életnek. A Kazinczy könyv, és lapkiadó szövetkezet tagjai a tagdijért kapják a lapot. A Magyar Írás minden száma rendkivül bőséges tartalmú, érdekes és tanulságos, kiállitásban pedig a nyomdatechnika gyöngyszeme. 128 oldal.

A folyóirat áprilisi száma a tiszta leheletű, emelkedett világszemléletű magyar írások gyüjteménye. Ritkán lehet találni ennyire egységes és mégis érdekes magyar folyóiratot. Minden cikk alaptónusa ugyanaz: a magyar élet teljes megismerése, annak megreformálása, jobbá tétele oly módon, hogy a magyar parasztés középosztály, — nemzeti kultúránk ősforrásai, — csorbitatlanok maradjanak s bőségesebben buzogják a termelő erőt mint eddig. Másfelől a magyarság megtisztulása és újjáéledése ne kizárólag magamagáért történjék, hanem szépen beleilleszkedjék a világ termelőegységébe. Megkapó az a tisztaságra és igazságosságra való törekvés, ami a Magyar Írás minden oldalán átvonul. Noha a lap észrevehetően konzervatív nemzeti és vallási árnyalatú, mégis a szó legnemesebb értelmében teljesen modern. A népi művészetről, a mai Európa szellemi irányvonalairól, az új magyar középiskoláról stb. szóló értekezések, néhány komoly novella és vers mellett cikket találunk Greta Garbó legújabb filmjéről, Bartók Béla második vonósnégyeséről, szinházi és könyvújdonságokról. Gazdag tartalmú a folyóirat-szemléje, amely ismerteti az összes magyarországi és kisebbségi magyar folyóiratokat. A folyóirat irói (: Pongrácz Kálmán, Zerdahelyi József, Urr Ida, Surányi Miklós, Szombathy Viktor, Zalay Gyula, Pozsonyi László, Szász Károly, Féja Géza, Juhász Vilmos, stb.) a legjobb csehszlovákiai és kiváló magyarországi irókból rekrutálódtak.

(t. b. i.)

ÚJ ÉLET. — A csehszlovákiai ifjúkatolicizmus szociális és világnézeti folyóirata. A folyóirat kimondottan katolikus irányzatú, gazdag tartalmából meríthet mindenki, aki kisebbségi életünk kultúrtörekvéseit értékelni tudja.

Világnézetileg a katolikusok számára szilárd alapot ad, hogy magukat a katolikus eszmekörben továbbképezhessék és az élet nagy problémáihoz avatott kézzel nyúlhassanak. De emellett a kisebbségi nemzettest kultúrális irányitására is nagy gondot fordítanak,

Az 1934. évi 3 és 4. számokban egy egész sereg figyelemreméltó szépirodalmi cikk és tanulmány van. Rády Elemér, főszerkesztő: Husvéti gyónás cimen tart szemlét a csehszlovákiai magyar kisebbség kultúrintézményei és azok működése felett. Minden sora aktuális nálunk is.

Nyisztor Zoltán: „A jubiláló hitlerizmus" és a „A hitlerizmus árnyai" cimen irt ismertetést a mai Németországról. Kézai Béla: „Szekfű Gyula történetszemlélete" cimen foglalkozik a nagy magyar történettudós életével és tudományos műveivel. Semetkai József: „A XX, század nagy szatirája" című cikkében Papini „Gög"-ját ismerteti. Stranyevsky György: „A nemzetkisebbség pasztorizációja" című cikkét minden magyar papnak el kellene olvasni, tekintet nélkül, hogy milyen felekezethez tartozik.

A szépirodalmi részben Mécs László, Harsányi Lajos, Kossányi József, Szentiványi Béla és még több fiatal tollforgató mellett ott találjuk a mi Fekete Lajosunk versét is.

Igen gazdag a lap szemlerovata is. Figyelmet érdemelnek: A katolikus irodalom, Az ausztró-marxizmus bukása, Főiskolás viszonyok, Pedagógia és iskolapolitika, Spanyolországi viszonyok, Eugenetika és végül Háború és béke című cikkek.

A könyvekről szólva foglalkozik többek között Farkas Geiza: Fejnélküli ember című regényével és néhány szóval vázolja a mi irodalmi viszonyainkat. De emellett még egy egész sereg más könyvet és folyóiratot is ismertet.

Az Új élet minden számában külön Világosság című oktatásügyi szemle van, amelyre pedagógusaink figyelmét különösen felhivjuk. Ugyancsak mint az Új élet melléklete jelent meg (a 3. számhoz fűzve) dr. Málnási Ödön: A pszihológia és pedagógia új útjai című munkája. Ez a maga nemében páratlan tanulmány külön ismertetést érdemel, amelyet jövő számunkban hozunk. *-gner.*

Felelős szerkesztő és kiadó LÉVAY ENDRE- — Szerkesztőség SUBOTICA, P. DOBANOVAČKOG UL. BR. 28, kiadóhivatal SIENKIEVIĆEVA UL. BR. 23.

Kéziratokért nem felelünk és azokat vissza nem adjuk!

A »Híd« hírei

Decemberben valóban hirdettek két pályázatot. Az egyiket Stern Lázár (Becskerek) tüzte ki egy olyan munka jutalmazására amely valamelyik árpádházi magyar királynak a délszlávokhoz való viszonyát tárgyalja. A pályázat határideje 1934. IV. 1. volt. Erre a pályázatra négy pályamunka érkezett. A beérkezett pályázatok kitünőanyaga arra késztette a birálóbizottságot, hogy ne egy hanem három munkát jutalmazzon. Ezszerint a legjobbnak talált munkát 200 dinárral, az utána következő két legjobbat 100 — 100 dinárral jutalmazzák.

A második dijat Kelemen János becskerki laptulajdonos és szerkeztő tüzte ki olyan munkák jutalmazására amelynek a délszlávországi magyar ifjuság helyzetével és problémáival foglalkoznak. A határidő ugyancsak 1934. IV. 1. volt. Erre a pályázatra 5 pályamunka érkezett. A dijat kitüzö Kelemen szerkesztö eredeti elgondolása szerint három munkát jutalmaznak. Az elsőt 200 mig a másodikat és harmadikat 100 — 100 dinárral.

Az eredmény kihirdetését és a dijak kiosztását május 20 — ára tervezték, de ezt közbejött technikai akadályok miatt elhalasztották.

A pályázat eredményéről annakidején majd a Hid révén is kapnak értesitést az érdekeltek.

Fölkérjük előfizetőinket és munkatársainkat, hogy mindennemű postát a *Híd* részére sziveskedjenek Kiadóhivatalunkba Sienkievićeva ucca 23 számra küldeni.

Fölkérjük munkatársainkat, hogy a kéziratokat legkésöbb 20-ig sziveskedjenek beküldeni.

ŠTAMPARIJA „EXPRESS“, SUBOTICA, PAJE DOBANOVAČKOG UL. 28.